

Raadsplein besluitvormend

Datum 26 oktober 2015

onderwerp	Agenda Stad
portefeuillehouder	Rene de Heer
informant	Janssen, FG (Geert) 2092
eenheid/afdeling	Concernstaf CSADV

Voorgesteld besluit raad

Informatienota voor de raad

Datum 1 oktober 2015

Onderwerp	Agenda Stad
Versienummer	V1.1

Portefeuillehouder

Informant F.G. Janssen
Eenheid/Afdeling Concernstaf/CSADV
Telefoon 038 498 2092
Email G.Janssen@zwolle.nl
Bijlagen

1. Kamerbrief Agenda Stad
2. notitie 'Zwolle Deltastad'

Wij stellen u voor kennis te nemen van:

De stand van zaken met betrekking tot Agenda Stad

Inleiding

De stad is terug op de agenda. Aan de ene kant omdat het bruist in de steden en aan de andere kant omdat het een plek is waar zich grote uitdagingen vormen. Voor Nederland is het een grote uitdaging om in deze 'urban age' de eigen steden dynamisch, innovatief en leefbaar te maken en te houden. Daarom heeft het kabinet bij de Miljoenennota 2015 aangekondigd in 2015 met een Agenda Stad te komen. Hiermee willen de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Infrastructuur en Milieu (I&M) en Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (ELI) samen met de steden laten zien dat de stad een cruciale plek is voor de oplossing van grote maatschappelijke opgaven. De oplossing is niet van rijk en steden alleen, maar komt via stedelijke netwerken, nieuwe coalities en publiek-private partnerschappen tot stand. Het gaat niet alleen om de opgaven en uitdagingen voor de stad, maar ook om de kansen, de ruimtelijke kwaliteit, en sociale diversiteit van de stad.

De steden hebben de toekomst aangezien de stedelijk bevolking wereldwijd explosief groeit en de arbeidsproductiviteit in de steden hoger ligt en harder groeit dan daarbuiten. De stad wordt steeds meer een stad van consumenten.

Tegelijkertijd zien steden zich gesteld voor talrijke opgaven om de leefomgeving aantrekkelijk te houden. De specifieke stedelijke context biedt extra kansen voor veel van die vraagstukken. Door concentratie kan massa worden gemaakt, ontmoetingsplekken gecreëerd en integrale sectoroverschrijdende oplossingen gemaakt.

Centraal in de Agenda Stad staat daarom de vraag: *"Hoe kunnen we zorgen dat de Nederlandse steden tot de meest leefbare en concurrerende ter wereld blijven behoren?"*

Onder leiding van het ministerie van BZK is in 2015 Agenda Stad organisch ontwikkeld. Bij die ontwikkeling was Zwolle nadrukkelijk betrokken. Via de Denktank Agenda Stad¹, waar wethouder De Heer aan heeft deelgenomen, het verzorgen van een minisymposium op de Werkconferentie Agenda Stad en via het G32-netwerk.

Inmiddels krijgt Agenda Stad steeds meer duiding, vorm en inhoud. In juni heeft het kabinet aan de Tweede Kamer een brief gestuurd over Agenda Stad. In de brief wordt een beschrijving van het proces gegeven, waarin wordt aangegeven waar het rijk en de steden nu staan en hoe het rijk verder denkt te gaan. Zwolle wordt in de brief regelmatig genoemd, naast steden als Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Eindhoven (zie bijlage 1).

Citydeal

Binnen het proces Agenda Stad is het rijk gekomen met zogenaamde 'citydeals'. Een citydeal wordt door (een netwerk van) steden of andere partners gesloten met het rijk. In de citydeal wordt de ambitie van de partijen neergelegd op het betreffende thema en het proces om te komen tot uitvoering van de

¹ Een gezaghebbende denktank van dertig personen uit het bedrijfsleven, de overheid en de wetenschap, heeft een langetermijnperspectief voor de stad ontwikkeld. De Denktank stond onder voorzitterschap van de burgemeester van Amsterdam, Eberhard van der Laan. De Denktank geeft richting aan Agenda Stad en doet uitspraken over de belangrijkste transitieopgaven en uitdagingen voor de steden: wat er voor nodig is om die het hoofd te bieden of daarop te anticiperen. Het uitgewerkte perspectief van de Denktank is een van de bouwstenen voor de brief die het kabinet vóór het zomerreces aan de Tweede Kamer heeft verstuurd. Zie ook: <http://agendastad.nl/over-agenda-stad/denktank/>

ambitie verwoord. Met het sluiten van een citydeal wordt het rijk partner om de betreffende ambitie te behalen.

Agenda Stad stimuleert de totstandkoming van coalities, groot en klein, binnen en tussen stedelijke regio's, integraal en sectoraal. Agenda Stad is daarmee ook een katalysator om tot afspraken te komen rond concrete, complexe stedelijk vraagstukken. De meest toonaangevende initiatieven kunnen uitgroeien tot citydeals.

Citydeals onderscheiden zich in het feit dat ze:

1. Een aansprekende ambitie formuleren ten aanzien van een of meerdere grote maatschappelijke opgaven.
2. Agglomeratiekracht organiseren door samenwerking tussen steden en stedelijke regio's, zowel nationaal als grensoverschrijdend.
3. Innovatief zijn en gericht zijn op doorbraken die ook internationaal aansprekend en uitventbaar zijn.
4. Publiek-private samenwerking tussen bedrijfsleven, overheden, kennispartners en maatschappelijke initiatieven als uitgangspunt nemen.

Steden zijn zelf leidend in het ontwikkelen van de citydeal, het Rijk denkt en werkt mee. Inzet van het Rijk kan zijn het (tijdelijk) aanpassen van regelgeving om ruimte te maken voor innovatieve proeftuinen en regionaal maatwerk, het koppelen van bestaande financieringsstromen, het aanpassen van financieringsvoorwaarden, en middels nieuwe vormen van aanbesteden, innovatiegericht inkopen en het innemen van een rol als *launching customer*. Het gaat niet om het verhogen van budgetten.

Uw raad wordt met voorliggende informatienota geïnformeerd over de Zwolse inzet in het kader van Agenda Stad.

Kernboodschap

In de steden gebeurt het: de economiën zijn productiever en groeien sneller en tegelijkertijd concentreren zich daar de problemen en opgaven zich. De Nederlandse steden dreigen de aansluiting bij de wereldwijde koplopers te verliezen. Daarom is actie nodig. Zwolle kiest ervoor om in te zetten op klimaatadaptatie zodat Zwolle niet alleen een aantrekkelijke, bloeiende deltastad in een krachtige regio blijft, maar ook als mondiaal living lab en showcase voor andere delta's in de wereld dient. Daarnaast volgt Zwolle de ontwikkelingen binnen Agenda Stad en sluit waar nodig aan bij de diverse initiatieven.

Consequenties

1.1. De Nederlandse steden moeten tot actie overgaan

“De Nederlandse steden hebben een rijke historie én zijn succesvol. Ze hebben een hoge welvaart en een goede leefkwaliteit. Toch zijn de Nederlandse steden ieder voor zich op het wereldtoneel klein. Daardoor dreigt Nederland de aansluiting met de wereldwijde koplopers te verliezen en op achterstand te komen. Nederland innoveert te traag. Wij zijn niet vanzelf klaar voor de toekomst. Er is urgentiebesef nodig voor vernieuwing. Nederlandse steden moeten meer, beter en anders!” (*Denktank Agenda Stad*)

De steden moeten volgens de Denktank in actie komen, want in en rondom de steden gebeurt het: economiën zijn productiever en groeien sneller en daar concentreren de problemen en opgaven zich. Het zijn verzamelaars van sociale, culturele en economische kwesties.

Datum 1 oktober 2015

De opgave voor de steden wordt daarom ook om in gezamenlijkheid de juiste balans te zoeken tussen stedelijke economische ontwikkeling en sociale leefbaarheid. Dit is een opgave waar een stad als Zwolle bij uitstek antwoord op kan geven.

1.1. Dé opgave voor Zwolle is om in de toekomst een leefbare en economisch krachtige stad en regio te blijven

Zwolle heeft potentieel een goede uitgangspositie: goede verbindingen, goede sociale structuur, bevolkingsgroei, centrale ligging en landelijke aandacht. Het is nu de kunst om deze positieve spiraal waarin Zwolle zit vast te houden en zelfs een impuls te geven. Het is geen vanzelfsprekendheid dat het met Zwolle goed gaat en blijft gaan. Hiervoor is focus en het maken van keuzes nodig. Waar wil Zwolle in excelleren? Dat betekent dat we moeten kijken waar Zwolle uniek in is.

Als Zwolle ergens goed in is, is het de verhouding tussen economische groei en sociale leefbaarheid in balans te brengen. Dat biedt een uitgelezen kans om te laten zien dat de groei in het aantal inwoners en de economie niet gepaard hoeft te gaan met negatieve gevolgen.

Dé opgave voor Zwolle wordt daarom: verdere groei van de stad, waarbij de goede verhouding tussen economische groei en sociale leefbaarheid behouden blijft, zonder focus te verliezen. Of anders gezegd: “kunnen we ook in de toekomst een leefbare en economisch krachtige stad en regio blijven?” Met of zonder Agenda Stad is dit één van de centrale vragen voor Zwolle.

In de bijgevoegde notitie ‘Zwolle Deltastad’ (bijlage 2) wordt ingegaan op deze vraag. De notitie is een aanzet om te komen tot een inhoudelijke focus en kan worden gezien als een groeidocument. Samengevat blijkt uit de notitie het volgende:

Zwolle onderscheidt zich van andere steden in Nederland door haar delta

Zwolle kan zich onderscheiden van andere steden en regio's. Op meerdere thema's is Zwolle sterk. Wij zijn een sociale stad, een groene stad, een fietsstad, een hoger onderwijsstad, een initiatievenstad, een historische stad, een ondernemende stad, een sportstad. Maar dat maakt ons niet werkelijk anders dan vele andere steden. Het zorgt niet voor de internationale aandacht en excellentie waar Agenda Stad om draait.

Wat Zwolle uniek in Nederland maakt is haar ligging in de delta, met water vanaf de 'heuvels' in het oosten en zuiden van de stad en de directe open verbinding met het IJsselmeer. Zwolle is kwetsbaar voor veranderingen in het watersysteem door klimaatverandering en afhankelijk van keuzen door anderen over dat zelfde systeem.

Naast Zwolle, Rotterdam en Dordrecht zijn er weinig steden die een vergelijkbare opgave hebben. Samen met een aantal andere steden en overige partners kunnen we een sprong maken. Juist een partnerstad als Rotterdam geeft enorme kansen om stappen te zetten, waarbij Zwolle, met haar beperkte omvang, een internationale proeftuin kan vormen op het gebied van klimaatadaptatie.

Klimaatadaptatie is één van de belangrijke vestigingsfactoren. Met de verwachte verdere klimaatveranderingen (een stijgende zeespiegel, extremer weer, meer afvoer via de rivieren) is die kwetsbaarheid van delta's actueler dan ooit. De actualiteit geldt ook voor Zwolle. Een

economisch knooppunt, en tegelijkertijd liggend in een delta. In de toekomst zal zeventig procent van de wereldbevolking in delta's, kust- en riviergebieden wonen.

Een leefbare economische- en bevolkingsgroei kan dus niet plaatsvinden zonder rekening te houden met klimaatveranderingen. Sterker gezegd, door rekening te houden met klimaatveranderingen is de delta aantrekkelijk om te wonen en werken en kan juist extra economische- en bevolkingsgroei gerealiseerd worden.

Dat maakt dat dit onderwerp actueler dan ooit is én internationaal vol in de belangstelling zal blijven staan. Wanneer we doorgaan op de bekende weg zijn water en klimaatverandering alleen bedreigingen en leven we achter dijken. Door op een andere manier de opgave te benaderen kunnen we water juist gebruiken als een economische kans.

Zwolle en water is een historisch combinatie

Klimaatadaptatie past bij uitstek bij Zwolle. Omgaan met water zit van oudsher in de Zwolse genen. Al eeuwen wordt hier geleefd met en gestreden tegen het water. De Hanze heeft Zwolle via het water haar welvaart gebracht. Ook in de huidige tijd hebben wij met de Wateragenda uitgesproken de opgaves rondom water(risico's) op te pakken. Het past trouwens niet alleen bij Zwolle, het moet ook in Zwolle. Daarvoor zijn de bedreigingen en de kansen te groot.

Door in te zetten op het thema Klimaatadaptatie geven we invulling aan de manier waarop wij als deltastad- en regio de komende periode een toekomstbestendige woonomgeving en sociaal-economische ontwikkeling willen creëren.

Een klimaatadaptieve delta leidt tot positieve ontwikkeling op vele terreinen:

- De delta wordt een gezond gebied, voorzien van water én hittebestendig;
- De delta is een plek van ontmoeten en verblijven van mensen, want aantrekkelijk;
- De delta bruist van innovatie en inspiratie;
- De delta heeft een sterke civil society, want samen leven we met het water;
- De delta is een economische hotspot (Hanze, logistiek, recreatie)

Om deze ambitie te bereiken zien wij een viertal transitieopgaven:

1. Creeër meerwaarde met het hoogwaterbeschermingsprogramma
2. Hoe maken we Klimaatadaptatie van iedereen?
3. Visie op een robuust en flexibel Regionaal watersysteem 2050 – 2100
4. Hoe realiseren wij klimaatactieve bestaande wijken?

(Dit is een voorlopige aanzet. Naar aanleiding van de gesprekken die de komende tijd zullen plaatsvinden, is het mogelijk dat er een aanpassing komt op deze transitieopgaven)

Zo wordt Zwolle een stad waar je overal merkt dat het een stad in de delta is en waar het vestigingsklimaat zowel voor bedrijven als voor inwoners aantrekkelijk is. Het geeft perspectief op de strategische positionering van de stad. Zwolle Deltastad!

En daarmee heeft Zwolle de wereld wat te bieden: niet alleen als aantrekkelijke, bloeiende deltastad in een krachtige regio waar het goed leven en ondernemen is, maar ook als mondiaal

Datum 1 oktober 2015

living lab en showcase voor andere delta's in de wereld. Zo halen we netwerkkennis naar ons toe en versterken wij ons eigen kracht. Samen met andere gemeenten in Nederland kunnen we Nederland blijvend bijzonder laten zijn op het gebied van watermanagement.

1.2. Het thema klimaatadaptatie past bij de ambitie van de Zwolse Wateragenda

“Veiliger en robuuster”, ‘duurzamer en efficiënter’ en ‘aantrekkelijker en levendiger’ zijn de centrale ambities in de Zwolse wateragenda. Deze ambities zijn vertaald naar speerpunten:

- Ontwikkelen van een klimaatadaptatie strategie
- Water- en klimaatrobuuste ontwikkeling van Zwolle
- Water- en klimaatopgaven aangrijpen voor duurzame ontwikkeling van Zwolle

1.3. De inzet van Zwolle voor klimaatadaptatie betekent niet dat er geen inzet is op andere thema's of toekomstige thema's

Het doel van Agenda Stad is Nederland weer op snelheid te krijgen, een speler op het wereldtoneel te laten zijn en zo toekomstigbestendig te maken. Hiervoor zijn krachtige steden noodzakelijk. Deze doelstelling is ook in het belang van Zwolle. Onze inzet zal daarom ook niet beperkt blijven tot klimaatadaptatie. Zwolle doet ook mee bij het komen tot een citydeal Fiets (zie hierna). Andere thema's die voor Zwolle van belang kunnen zijn zullen ook gevolgd worden en waar nodig zal aangesloten worden bij die initiatieven.

1.4. In het kader van Agenda Stad spelen nog diverse zaken die voor Zwolle van belang zijn.

- *Citydeal Fiets*

“De fiets staat symbool voor gezonde en leefbare steden, leidt tot innovatie en meer mobiliteit. De citydeal Fiets is daarom bedoeld om de bijdrage van de fiets aan vitale steden tastbaar te maken. Met de citydeal wordt beoogd om fiets en gezonde, leefbare stad aan elkaar te koppelen en partners in deze opgave (overheden, ondernemers, kennisinstellingen) te verenigen. Het icoon ‘fiets’ maakt Nederland koploper in het maken, gebruiken en ruimtelijke ontwerpen van fietsinfrastructuur. Zo wordt de fietscultuur aanjager van vitale en veerkrachtige steden en regio's.”

Met bovenstaande insteek wordt door de provincie Gelderland de citydeal Nederland Fietsland vorm gegeven. De volgende steden zijn bij dit proces betrokken: Groningen, Heerenveen, Zwolle, Harderwijk, Apeldoorn, Dieren, Arnhem/Nijmegen, Brabantstad, Utrecht en Amsterdam.

Voor Zwolle is het thema fiets belangrijk. We zijn niet voor niets Fietsstad en hebben niet voor niets een bedrijf als Cortina binnen onze gemeentegrenzen. Zwolle volgt dit proces met belangstelling, maar heeft geen pro-actieve rol in dit proces.

Wel is Zwolle initiatiefnemer van Tour de Force, gestart op het door Zwolle geïnitieerde Nationaal Fietscongres. Tour de Force is de naam voor de Agenda Fiets 2015-2020 van VNG, IPO, Metropoolregio's, Unie van Waterschappen en Rijk die op uitnodiging van Zwolle wordt opgesteld. Ook deze overheden zijn van mening dat ‘de fiets’ veel kansen biedt voor een groot aantal actuele maatschappelijke vraagstukken. Met de Tour de Force willen zij de komende jaren de ‘kracht van de fiets’ benutten voor een forse impuls aan vijf breed gedragen maatschappelijke ambities

1. Vitale burgers: bevorderen participatie en gezondheid
2. Vitale steden: aantrekkelijker maken om in te leven en te ondernemen

Datum 1 oktober 2015

3. Vitale stedelijke regio's: wonen, werken en recreëren duurzaam verbinden
 4. Vitaal landelijk gebied: opvangen van krimp en vergrijzing
 5. Vitaal Nederland: versterken van nationale bereikbaarheid, groei toerisme en export
- Wethouder Van As is namens de VNG de bestuurlijk gesprekspartner binnen Tour de Force.

- *Agenda Stad Overijssel*

Provinciale Staten van Overijssel hebben een motie aangenomen die Gedeputeerde Staten oproept om met een Agenda Stad Overijssel te komen. Met de vijf Overijsselse steden (Almelo, Deventer, Enschede, Hengelo en Zwolle) wordt gekeken hoe dit opgepakt kan worden. Thema's die spelen zijn: economische ontwikkeling (grensoverschrijdende samenwerking), herstructurering en transformatie binnensteden, stedelijke bereikbaarheid, governance en toekomstigbestendige steden (smart cities, duurzaamheid, klimaat, energie).

Risico's

Binnen het ministerie van BZK vindt momenteel een grootschalige reorganisatie plaats. Het is nu nog niet in te schatten welke gevolgen de reorganisatie voor Agenda Stad heeft. Vanuit BZK is aangegeven dat het hier gaat om een algemene reorganisatie en niet specifiek om Agenda Stad. Daarnaast is het opvallend dat in de Miljoenennota 2016 en de begrotingen van de diverse ministeries Agenda Stad niet of maar beperkt wordt benoemd.

Gelet op deze ontwikkelingen is het risico aanwezig dat Agenda Stad langzamerhand vervaagt en een stille dood sterft. Dit zou een verkeerde ontwikkeling zijn, gelet op de opgaven die op de steden afkomen en op de ambities die reeds worden neergelegd door de steden.

Mocht echter, om welke reden dan ook, Agenda Stad beëindigen, dan nóg zal Zwolle door gaan op de weg die nu wordt ingezet: het zoeken van partners en het in gesprek gaan met ministeries om onze ambities te verwezenlijken. Hiervoor is een Agenda Stad of het maken van een citydeal niet noodzakelijk. Dit kan op elk thema waarvan Zwolle vindt dat hier innovatieve stappen gezet kunnen worden. Het gaat om het creëren van stedelijke regio's en daarbij is Agenda Stad een uitstekend middel, maar kan ook zonder Agenda Stad.

Communicatie

Agenda Stad is van de steden én van de stedelijke regio's. Dat betekent dat voor Agenda Stad samenwerking gezocht wordt. Regionaal binnen Zwolle Kampen Netwerkstad, IJsselvechtdelta en de Regio Zwolle, maar ook bovenregionaal met bijvoorbeeld Deventer en Apeldoorn of steden als Dordrecht en Rotterdam. In het kader van de citydeal Klimaatadaptatie wordt ook nadrukkelijk aansluiting gezocht bij provincie Overijssel.

Vervolg

Agenda Stad

Beoogd wordt om in december te komen tot citydeals. De contouren hiervan zullen in november bekend worden.

voorstel

Datum 1 oktober 2015

Overige ontwikkelingen

Agenda Stad raakt vele strategische ontwikkelingen binnen Zwolle, waarvan de belangrijkste de Structuurvisie en Initiatiefrijk Zwolle zijn. Het voert te ver om die onderwerpen integraal onderdeel te laten zijn van deze nota. Daarom zal u over die onderwerpen apart worden geïnformeerd. Uiteraard blijven deze thema's aangehaakt bij de ontwikkelingen binnen Agenda Stad.

Openbaarheid

Openbaar

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw R.E. Riemersma MCM, secretaris

Besluit

Jaargang

Onderwerp

Agenda Stad

De raad van de gemeente Zwolle;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders, d.d. 06-10-2015

besluit:

Aldus besloten in de openbare vergadering van 26 oktober 2015,

de voorzitter,

de griffier,